

COVID – 19 PANDEMİYASI DÖVRÜNDƏ AZƏRBAYCANDA MALİYYƏ BÖHRANLARININ SOSIAL SFERAYA TƏSİRİNİN AZALDILMASI

m.e.d., dos. N.M. Kələntərli, İ.T. Kərimli

Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası
İdman menecmenti və kommunikasiya kafedrası
nailya.kalantarli@sport.edu.az, kerimlikin@gmail.com

Nəşr tarixi

Qəbul edilib: 11 yanvar 2021

Dərc olunub: 5 mart 2021

© 2021 ADBTİA Bütün hüquqlar qorunur

Annotasiya: Azərbaycan postsovet ölkələri arasında COVID-19-un baş verməsi səbəbindən meydana çıxan iqtisadi çətinliklərin aradan qaldırılması üçün ÜDM-in ən böyük hissəsini ayıran ölkə oldu. Pandemiya sonrası dövrdə əlverişli iqtisadi şərtlərin təmin edilməsi, pandemiya dövründə iqtisadiyyatı dəstəkləmək qədər vacibdir. Beləliklə, görünən budur ki, həyata keçirilən bütün proqram və fəaliyyətlər, o cümlədən dövlətin böyük miqdarda maliyyəsi iqtisadi tarazlığı qoruyacaq və uzunmüddətli dövrdə inkişafı təmin edəcəkdir. Məqalədə Covid-19 pandemiyasının maliyyə böhranlarının Azərbaycanında sosial sferaya təsiri məsələləri və bu təsirlərin azaldırılması üzrə görülən tədbirlər araşdırılmışdır.

Açar sözlər: *Koronavirus, maliyyə böhranı, sosial sfera, ÜDM, milli iqtisadiyyat, iqtisadi tarazlıq.*

Giriş: ÜST-nin pandemiyanı yeni bir xəstəliyin qlobal yayılması kimi tərif etdiyinə görə 11 martda COVID-19 pandemiya elan etdi. Aydın olduğu kimi, epidemiya qlobal iqtisadi böyüməyə təxminən bir əsrdə keçdiyi hər şeydən çox mənfi təsir göstərmişdir. Bəzi mü-təxəssislər, pandemiya gələn iqtisadi tənəzzülün 1930-cu il Böyük Depressiyasında yaşanmayan ən yüksək işsizlik və yoxsulluq dərəcəsi ilə qlobal iqtisadi tənəzzül risklərini artırdığını iddia edirlər. Bununla birlikdə, pandemiya noxudunun təsirləri qədər tam təsirinin bilinməməsi səbəbi ilə nəticələrə dair bəzi proqnozlar vermək çətindir.

Azərbaycan koronavirus xəstəliyinin kütləvi yayılmasının qarşısını almaq üçün bü-

tün zəruri tədbirləri tətbiq etsə də, iqtisadi tənəzzül və digər mənfi nəticələrin qarşısını almaq mümkün deyildi. Bu böhran, həssas əhəlinin bərpası, qorunması və ictimai səhiyyə sistemlərinin möhkəmləndirilməsi üçün zəmin yaratmağın zəruriliyini ortaya qoydu. Pandemiya ticarət fəaliyyətlərini və müxtəlif iqtisadi sahələrin inkişafını əhəmiyyətli dərəcədə zəiflədib [3].

Eyni zamanda, vəziyyət işsizliyin və mümkün maliyyə risklərinin köklərini yaradıb. Şübhəsiz ki, siyasətçilər maliyyə və əmtəə bazarı iştirakçıları ilə yanaşı, pandemiya qaynaqlanan ziyanı azaltmaq üçün ən yaxşı həlləri tapmağa və ən yaxşı siyasəti tətbiq etməyə çalışdılar.

Nəticə olaraq, hökumət, təsirlənmiş sektorlarda və bütövlükdə iqtisadiyyatda işləyən işçiləri dəstəkləmək üçün addım atdı. Bu əsasında müvafiq olaraq fərqli iqtisadi, sosial və maliyyə tədbirləri tətbiq edildi. Koronavirus xəstəliyinin (COVID-19) Azərbaycanda yayılması fevral ayında 28 fevralda qeydə alınan ilk infeksiya hadisəsi ilə başladı. İnfeksiyanın əsas mənbəyinin İrandan Azərbaycana gələn insanlar tərəfindən baş verdiyi güman edilir. İnfeksiyanın kütləvi yayılmasının qarşısını almaq üçün Hökumət birincisi beynəlxalq sərhədlərin bağlanması qərarı olan bəzi tədbirlər tətbiq etməyə qərar verdi.

Covid-19 pandemiyasının iqtisadiyyata və ÜDM-yə təsiri. Pandemiya məruz qalan ərazilərdə işləyən işçilərin maaşlarını ödəmək üçün dövlət büdcəsindən ayrılan pulun miqdarı 69 milyon 119.000 manat (40 milyon 658.235 dollar) təşkil etmişdir. Eyni zamanda, fərdi (mikro) sahibkarlığın dəstəklənməsi üçün 55 milyon 637.000 manat (32 milyon 727.647 dollar) məbləğində vəsait ayrılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin təqdim etdiyi rəsmi məlumatlara görə, bank kreditləri və subsidiya faiz dərəcələri üçün dövlət zəmanətinin verilməsi məqsədi ilə Sahibkarlığın İnkişafı Fonduna 35 milyon manat (20,58 milyon dollar) ödənilib. İqtisadiyyat Nazirliyinin əmri əsasında bu sahələrdə 159 milyon 757.000 manat (93 milyon 974.705 dollar) məbləğində pul ödənilmişdir [11].

COVID-19-un iqtisadi və sosial-iqtisadi sahələrə təsirini araşdıraraq.

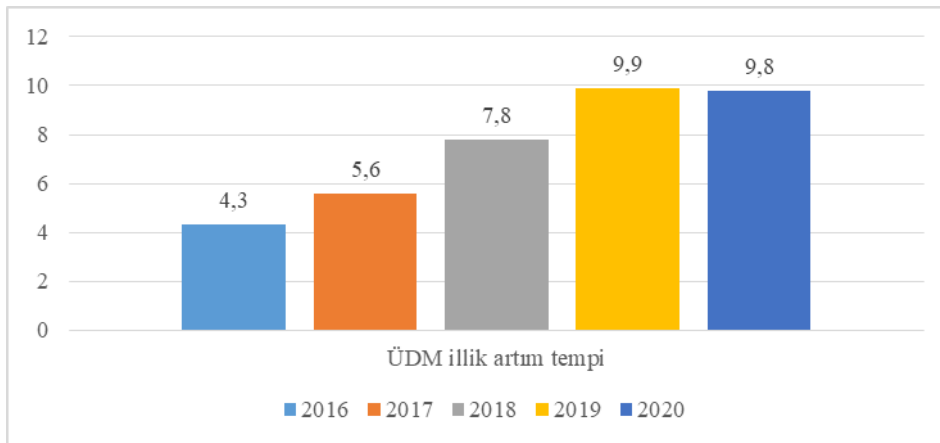
Şübhəsiz ki, Azərbaycan iqtisadiyyatına COVID-19 və neft qiymətlərinin çöküşü ciddi şəkildə təsir etdi. 9 aprel 2020-ci il tarixində OPEC + -in 23 üzv ölkəsi tənəzzülü müzakirə etdi.

Koronavirusun yayılması ilə nəticələnən və 1 may 2020-ci ildən başlayaraq gündəlik neft hasilatını 9,7 milyon barel azaltmağa razılaşdı. Danışıqlar qlobal bazarda tələb və təklif arasında tarazlığın yaradılması məqsədi daşıyırdı. Azərbaycan Respublikası, digər üzv ölkələrlə yanaşı, məhsulu müvafiq nisbətlərdə azaltmağa razı oldu. Beləliklə, beynəlxalq ra-

zılaşma əsasında Azərbaycanda gündəlik hasilat 2020-ci ilin may və iyun aylarında 554 000 bareldən, 2020-ci ilin iyul və dekabr aylarında 587 000 bareldən və 2021-ci ilin yanvarından 2022-ci ilin aprelinədək 620 000 bareldən çox olmamalıdır [4].

Dövlət Statistika Komitəsinin təqdim etdiyi rəsmi məlumatlara görə, 2020-ci ilin yanvar-iyun ayları arasında ölkədə istehsal olunan ümumi daxili məhsul (ÜDM) 33,803,9 milyon manat (19 milyon 884,647 dollar) təşkil edib ki, bu da müqayisədə 2,7% azdır keçən ilin eyni dövrü. İqtisadiyyatın qeyri-neft və qaz sektorunda əlavə dəyər% 2,5 azalmış, neft və qaz sektorunda azalma % 2,9 təşkil etmişdir. Aşağıdakı qrafik beş il ərzində ÜDM artım dinamikasını əks etdirir (Qrafik 1.). Aydın olduğu kimi gös-təricilər arasında əhəmiyyətli bir fərq müşahidə edilə bilər. 2020-ci il üçün proqnozlaşdırılan göstərici 5%-dən ibarətdir. Beləliklə, 2020-ci il üçün proqnozun keçən ilin göstəriciləri ilə müqayisədə ən yüksək azalma göstər-diyi qənaətinə gələ bilərik [10].

Qrafik 1. ÜDM artım tempi, illik, %

Mənbə: <https://www.stat.gov.az/news/index.php?id=4442> müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir.

2020-ci ilin birinci yarısında sənaye müəssisələri və bu sahədə fəaliyyət göstərən fərdi sahibkarlar tərəfindən istehsal olunan məhsul və xidmətlərin həcmi 1,5% azalaraq 18,4 milyard manat (10,82 milyard dollar) təşkil edib. Mövcud göstəriciləri əvvəlki ilin birinci yarısı ilə müqayisə etsək, qeyri-neft və qaz sektorunda sənaye istehsalının 11,2% artdığını, neft və qaz sektorunda isə 2,8% azaldığını müşahidə edilə bilər [10].

Mədənçixarma sənayesində istehsalın ümumi dəyəri 11,3 milyard manat (6,64 milyard dollar) təşkil edib ki, bu da keçən ilin birinci rübünə nisbətən 3,0% azalma tələb edir. Xatırladaq ki, sənayenin əsas məhsulu hesab edilən xam neft hasilatı 17,8 milyon ton, təbii qaz istehsalı isə 13,8 milyard kubmetrə çatdı.

Beləliklə, neft hasilatı 4,9% azalmış, qaz hasilatı isə 14,9% artmışdır. Bu arada, 2020-ci ilin birinci yarısında emal sənayesi 5911,4 mil-

yon manat (3 milyon 477,294 dollar) dəyərinə məhsul istehsal etmiş və xidmətlər göstərmişdir. Neft məhsulları sahəsində istehsalın ümumi dəyəri 1556,0 milyon manat (915,29 dollar) təşkil edib ki, bu da əvvəlki ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 0,8% artım nümayiş etdirir. Qrafik 2-dən sənayenin sektoral strukturlarını müşahidə edə bilirik, əsas sektor bölmələrini vurğulayırıq.

2020-ci ilin yanvar-iyun aylarında sənaye müəssisələri və bu sahədə fəaliyyət göstərən fərdi sahibkarlar tərəfindən 2019-cu ilin müvafiq dövrünə nisbətən 1,5 faiz çox və ya 18,4 milyard manat (10,82 milyard dollar) səviyyəsində sənaye məhsulları istehsal edilmişdir. Sənayenin qeyri-qaz sektorunda məhsul istehsalı% 11,2 artmışdır.

2020-ci ilin birinci rübü ərzində Azərbaycanın xarici ticarət dövriyyəsinin həcmi 6695,3 milyon dollar təşkil etmişdir. İxrac olunan məhsulların dəyəri 4058,3 milyon dollar (ticarət dövriyyəsinin 60,6%), idxal məhsullarının dəyəri 2637,0 milyon dollar (39,4%) təşkil edib və nəticədə 1421,3 milyon dollar müsbət saldo yaranıb. Yanvar-aprel ayları arasında Azərbaycanın hüquqi və fiziki şəxsləri 161 ölkədə tərəfdaşları ilə ticarət əməliyyatları aparmışlar; mallar sırasıyla 96 ölkəyə ixrac edilmiş və 149 ölkədən idxal edilmişdir[10].

Əlavə olaraq, Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin 2020-ci ilin birinci yarısında verdiyi məlumata görə, xarici ticarət dövriyyəsi 12675,8 milyon dollar təşkil etmişdir ki, bu da əvvəlki ilə nisbətən 25,4% azalma deməkdir. Bundan əlavə, 2020-ci ilin birinci yarısında qeydə alınan müsbət saldo (2696,7 milyon dollar) nəzərə alınmaqla ixrac və idxal həcmələrində azalma da qeyd edildi.

İxracat həcmi% 23 azaldı. Tənəzzül neft hasilatının azalması və dünya bazarında neftin ucuzlaşması ilə izah edilə bilər. Bundan əlavə, Dövlət Gömrük Komitələri məlumatları əsasında ixracatın 43,5% -i İtaliyaya, 8,3% -i Türkiyəyə, 6,0%-i İsrailə, 4,5%-i Yunanıstana, 4,0%-i Hindistana, 3,4%-i Çexiyaya, 3,3%-ə yönəldilib.

Dəstək Paketləri (iqtisadi, sosial və maliyyə xidmətləri).

Nazirlər Kabineti yanında yaradılan COVID-19 Əməliyyat Qərargahı, müxtəlif na-

zirliklər və AMB daxilində işçi qrupları ilə birlikdə xüsusi cavab tədbirlərinin həyata keçirilməsinə rəhbərlik etmişdir.

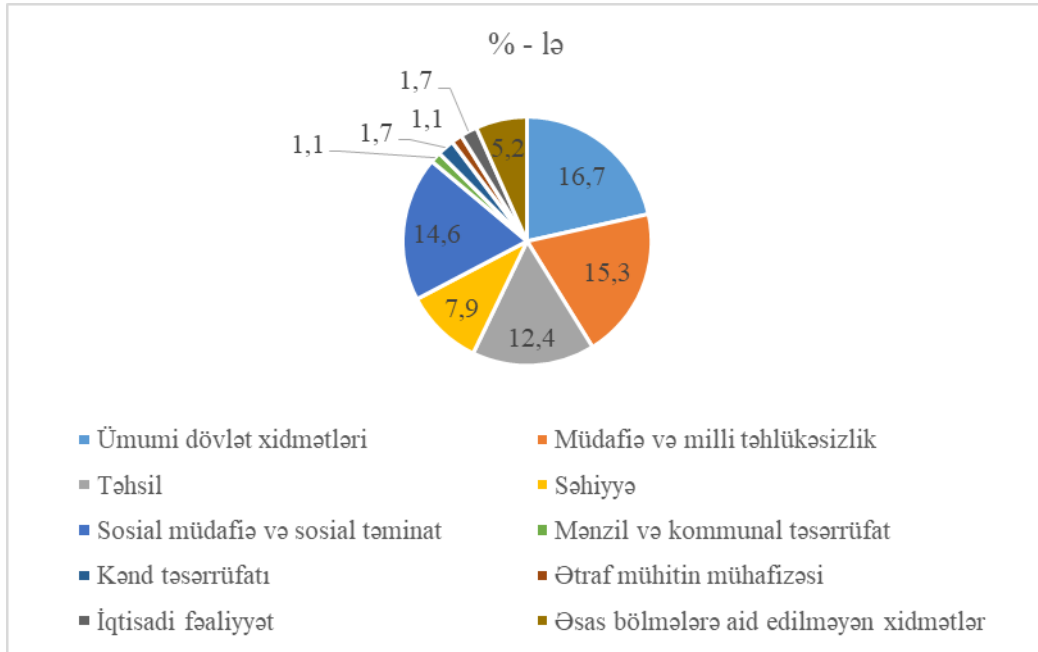
COVID-19-un yayılmasının qarşısını almaq üçün səlahiyyətli 24 mart tarixindən etibarən xüsusi bir karantin rejimi (fövqəladə vəziyyət) tətbiq etdi. Məhdudlaşdırma və tədbirlərin siyahısı sərhədlərin bağlanması, kütləvi toplanışların qadağan edilməsi, daxili hərəkətlərin məhdudlaşdırılması, sosial məsafələr, ictimai yerlərin dezinfeksiya edilməsi və s. Bunlardan meydana çıxan vəziyyət fonunda hökumət xalq sağlamlığına xərcləri artırdı və Coronavirus Müdaxiləsini təsis etdi. Xalq sağlamlığı ehtiyacları üçün fond [5].

Eyni zamanda, həm dövlət, həm də özəl sektordan əlavə ayırmalarla birlikdə 20 milyon manatı (11,76 milyon dollar) (ÜDM-in 0,02% -i) Fonda köçürmüşdür. Bundan əlavə, ÜST-nin Strateji Hazırlıq və Müdaxiləsi çərçivəsində COVID-19 Fonduna modul xəstəxanalarının inşasını (on xəstəxananın olacağı gözlənilir) və 8,5 milyon manat (5 milyon dollar) verilməsini xatırlatmağa ehtiyac var.

Qlobal maliyyə böhranının zaldılması istiqamətində görülən tədbirlər. Məhdudiyətlər nəticəsində iqtisadiyyat durğunluq dövrünə girdi. Bir çox şirkət ciddi itkilər yaşamağa başladı. Səlahiyyətli orqanlar təsirlənmiş müəssisə və şəxslərə 3.3 milyard manat (1.94 milyard dollar) məbləğində dəstək elan etdilər.

Eyni zamanda, dezinfeksiya xərcləri vergi ödəyicisi tərəfindən epidemiyanın yayılmasının qarşısını almaq və əhəlinin həyatını və sağlamlığını qorumaq məqsədi ilə həyata keçirilir. 0,3 milyard ABŞ dolları məbləğində dövlət zəmanətinin sığortası və pandemiya təsirlənən ərazilərdə fəaliyyət göstərən müəssisələrə bank krediti faiz dərəcələrinin subsidiyalanması təmin edilmişdir. 1,47 milyard dollar (ÜDM-in 3,1%) dəyərinə qiymətləndirilən dəstək proqramı yalnız böhran əleyhinə bir tədbir deyil, həm də iqtisadi genişlənmə, kredit genişləndirmə və ümumi tələbin stimullaşdırılması proqramı kimi qəbul edilir. Bu geniş dəstək paketi, pandemiya sonrası dövrdə də sosial tarazlığın qorunub saxlanmasını və iqtisadi inkişafı əhatə edir [6].

Qrafik 2. Dövlət büdcəsi xərclərinin funksional təsnifatı

Mənbə: <https://www.stat.gov.az/news/index.php?id=4442> müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir.

Qlobal maliyyə böhranı dünyanın əksər ölkələri kimi Azərbaycanın iqtisadiyyatına da təsir göstərmişdir. 16 yanvar 2008-ci il tarixli sosial-iqtisadi nəticələrə həsr olunmuş iclasda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev böhranın xarici amil kimi iqtisadiyyatımızı təsir etdiyini qeyd edir. Dövlət başçısı vurğuladı ki, 2009-cu ildəki əsas vəzifəmiz qlobal maliyyə və iqtisadi böhranın Azərbaycana mümkün mənfi təsirlərini minimuma endirmək olacaqdır.

Böhranın nə vaxt bitəcəyi ilə bağlı dəqiq bir proqnoz yoxdur və böhranın 2010-cu ilin ortalarına qədər davam edəcəyi gözlənilir. MDB ölkələrinin əksəriyyətində artıq antiböhran proqramı hazırlanmışdır. Böhran əleyhinə tədbirlər böhranın təsirlərini azaltmaqla yanaşı, iqtisadiyyatı bərpa etməyə də xidmət edə cəkdir. İqtisadi və Sosial İnkişaf Mərkəzi ölkəmizdə böhran əleyhinə tədbirlərin görülməsini nəzərə alaraq böhrana qarşı bir konsepsiya hazırlayır [1].

Qlobal maliyyə böhranı şəraitində Azərbaycan iqtisadiyyatı. Son illərdə Azərbaycanın

makroiqtisadi göstəricilərinin sürətli böyüməsi 2008-ci ilin sonunda nisbətən aşağı olmuşdur.

Beləliklə, 2006-cı ildə iqtisadi artım yüzdə 34,5 və 2007-ci ildə yüzdə 25 olsaydı, keçən il yüzdə 10,8 oldu. Faiz dərəcələrinin 2007-ci illə müqayisədə azalması da qlobal maliyyə böhranının mənfi təsirləri ilə yanaşı, dünya bazarında neftin ucuzlaşması ilə də birbaşa əlaqəlidir [2].

Lakin 2008-ci ildə real ÜDM 2003-cü illə müqayisədə 2,6 dəfə artaraq 38 milyard təşkil etmişdir. O cümlədən özəl sektorda artım 1,8 dəfə, neft sektorunda artım 4,1 dəfə artmışdır (Cədvəl 1.).

Cədvəl 1. İllər üzrə ÜDM

	2004	2005	2006	2007	2008
ÜDM, mln manat	8531	12523	18747	25228	38001

Mənbə: *İqtisadi inkişaf Nazirliyi, 2009.*

ÜDM-də faiz dərəcələrinin azalmasına baxmayaraq, keçən il adambaşına nominal

ÜDM artmış və 4440 manat təşkil etmişdir. Qlobal maliyyə böhranının mənfi təsirlərini azaltmaq üçün, həmçinin ölkədə davamlı iqlər hər bir ölkənin iqtisadiyyatının yerli xüsusiyyətlərindən asılı olaraq həyata keçirilməlidir. Nəticədə, Avropa Birliyində hazırlanan böhrana qarşı proqramlar köklü şəkildə fərqlənir. Bununla yanaşı, eyni zamanda, demək olar ki, bütün böhran əleyhinə proqramlar hökumətin daha çox müdaxiləsini tələb edir.

Qeyd etmək lazımdır ki, 1930-cu illərdə Qərbdəki durğunluqdan çıxış yolu dövlət müdaxiləsini gücləndirmək idi. O dövrdə Keynes, dövlətin iqtisadiyyata müdaxiləsini təşviq edən beş funksiyanı müəyyənləşdirmişdir: Böhran dövründə dövlətin sahibkarlar, bankirlər və ümumiyyətlə bütün vətəndaşlarla birlikdə olması vacibdir [8].

Dövlət öz resurslarından vətəndaşlarına kömək etmək üçün istifadə edir. Bu, böhrandan sürətli bir şəkildə çıxmağın yolunu açacaq. AB hökuməti artıq 1,7 trilyon dollarlıq yardım paketini təsdiqlədi. AB ölkələri də biznesə kömək edirlər. Azərbaycanda biznesə dövlət dəstəyinin vacibliyi ən yüksək səviyyəli rəsmi açıqlamada bildirilir.

COVID-19 cəmiyyətlərə, iqtisadiyyatlarına və bazalarına təsir göstərdiyinə görə bir sağlamlıq böhranından daha çox sayılır. Pandemiyanın təsiri ölkədən ölkəyə fərqli olsa da, bunun qlobal baxımdan yoxsulluğu və iqtisadi tarazlığı artırdığını görməmək çətindir. Aydın olduğu kimi, koronavirus xəstəliyinin yayılması Azərbaycan iqtisadiyyatına da xeyli dərəcədə mənfi təsir göstərmişdir. Yuxarıda göstərilən faktlara uyğun olaraq, pandemiyanın müəssisələrə və iqtisadiyyatın bəzi sahələrinə dəhşətli bir təsiri olduğu qənaətinə gələ bilərik.

Beləliklə, pandemiya, 2020-ci ilin birinci yarısında ÜDM-də 2,9% -ə düşmənin əsas amili kimi çıxış etdi və proqnozlaşdırılan azalma indeksi ilin sonuna qədər 5% təşkil etdi. Məlumatları beş il ərzində müqayisə etsək, proqnozlaşdırılan nəticənin ən aşağı olacağını açıq şəkildə müşahidə edə bilərik. Səyahətə qoyulan məhdudiyətlər nəticəsində turizm sektoru ciddi zərbə alan sektorlar arasında idi. Eyni zamanda, xidmətlərin, işə xidmətlərinin və nəqliyyatın da əhəmiyyətli dərəcədə itkiyə məruz qaldıqlarını nəzərə almamaq çətindir.

tisadi inkişafı qorumaq üçün böhrana qarşı tədbirlər görmək vacibdir. Böhran əleyhi tədbir-

Nəticə. Qlobal maliyyə böhranının təhlilinə əsaslanan nəticəmiz budur ki, beynəlxalq maliyyə qurumları ölkələr arasında xarici iqtisadi və ticarət əlaqələrini tənzimləyən əsas vasitədir. Həm maliyyə axını, həm də ölkələr arasında beynəlxalq ticarəti təmin edən beynəlxalq pul alətlərini tənzimləmə mexanizmi beynəlxalq maliyyə qurumlarının fəaliyyətinin nəticəsidir.

Eyni zamanda, hərtərəfli təhlil göstərir ki, beynəlxalq maliyyə qurumlarının yaradılmasında əsas məqsəd üzv ölkələrdə iqtisadi artımın artırılması, mövcud iqtisadi vəziyyətin daha da yaxşılaşdırılması, maliyyə fəaliyyətinin düzgün idarə edilməsi mexanizminin formalaşdırılmasıdır.

Tədqiqatın müxtəlif hissələrində iqtisadiyyatın qloballaşması şəraitində böhranların təşəkkülü və məzmunu, qlobal iqtisadi böhranların iqtisadi inkişafa təsirini qiymətləndirmək üçün fəaliyyətlərin tənzimlənməsi ilə bağlı məsələlər təhlil edilmiş və ümumiləşdirilmiş nəticələr əldə edilmişdir. Buna görə, dünyanın bir sıra ölkələrini təsir altına alan qlobal maliyyə böhranı şəraitində deyə bilərik ki, Azərbaycan bu sahədə maliyyə sistemində tənzimləmə, sabitlik və inkişaf dinamikası təmin etmişdir.

Qlobal maliyyə böhranı bir sıra ölkələrdə maliyyə mənbələrinin axını azaldı. Bu da öz növbəsində bank sektorunda pul qıtlığına səbəb olmuşdur. Müasir dövrdə inkişaf etməkdə olan ölkələrin mövcud vəziyyəti və iqtisadiyyatlarının inkişafı müəyyən mənada inkişaf etmiş ölkələrdən asılıdır. Eyni zamanda, böhran inkişaf etmiş bir ölkədə başlayarsa və bu ölkələrin iqtisadi inkişafına təsir edərsə, inkişaf etməkdə olan ölkələrə də yayılacaqdır. 21-ci əsrdə dünyanın bir sıra ölkələrində, o cümlədən inkişaf etməkdə olan ölkələrdə yüksək iqtisadi artım templəri müşahidə olunur. Bir çox ölkədə aparılan islahatlar nəticəsində əmtə və maliyyə bazarlarını birləşdirir. Güclü beynəlxalq şərtlər iqtisadi böyümənin və iqtisadi inkişafın əsas səbəbi kimi göstərilir. Beləliklə, qloballaşan dünyada iqtisadi mənbələrə artan tələb, bu mənbələrin qiymətlərinin

artmasına və risk faktorlarının azaldılmasına şərait yaradır.

ƏDƏBİYYAT

1. Ələkbərov Ə.H., Vəliyev M.Ə., Məmmədov S.M., Ramazanov M.K. *Beynəlxalq İqtisadi Təşkilatlar*, Bakı, 2010
2. Əzizov V. *Beynəlxalq valyuta-maliyyə münasibətləri*, Bakı, 2012.
3. *CESD Group of Experts*, Azerbaijan's National Currency Exchange Rate: After the 2018 Presidential Elections, http://cesd.az/new/wpcontent/uploads/2018/04/CESD_Research_Paper_Currency_Market_2018.pdf.
4. *CESD research group*, Azerbaijan's external debt in 2018: realities and prospects, http://cesd.az/new/wpcontent/uploads/2018/02/Azerbaijan_Foreign_Debt_2018.pdf.
5. *CESD*, *Azerbaijan's foreign exchange market: a difficult environment for the national currency*, Baku, 2016,
6. *Public Administration in the Eastern Partnership of the European Union*: 2011 Comparative Report, https://ecep.eu/wpcontent/uploads/2017/10/11_Review_No11.pdf.
7. <http://covid19fund.gov.az/en/>
8. <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/06/08/the-global-economic-outlook-during-the-covid-19-pandemic-a-changed-world>
9. <https://caspiannews.com/newsdetail/azerbaijan-takes-measures-to-mitigate-covid-19-impact-on-economy-social-life-2020-4-6-1/>
10. <https://www.stat.gov.az/news/index.php?id=4442>
11. <https://customs.gov.az/en/faydali/gomruk-statistikasi/http://cesd.az/new/wp>

СНИЖЕНИЕ ВЛИЯНИЯ ФИНАНСОВЫХ КРИЗИСОВ НА СОЦИАЛЬНУЮ СФЕРУ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ ВО ВРЕМЯ ПАНДЕМИИ COVID-19

д.м.н., доц. Н.М. Калантарли, И.Т. Керимли

Азербайджанская Государственная Академия Физической Культуры и Спорта
Кафедра Спортивного менеджмента и коммуникаций
nailya.kalantarli@sport.edu.az, kerimlilkin@gmail.com

Аннотация: Среди постсоветских стран Азербайджан внес наибольший вклад в ВВП, преодолев экономические трудности, вызванные COVID-19. Обеспечение благоприятных экономических условий в постпандемический период так же важно, как и поддержка экономики во время пандемии. Таким образом, кажется, что все программы и мероприятия, включая большие объемы государственного финансирования, будут поддерживать экономический

баланс и обеспечивать долгосрочное развитие. В статье исследуется влияние финансового кризиса пандемии Covid-19 на социальную сферу в Азербайджане и меры, принятые для уменьшения этих последствий.

Ключевые слова: *Коронавирус, финансовый кризис, социальная сфера, ВВП, национальная экономика, экономический баланс.*

REDUCING THE IMPACT OF THE FINANCIAL CRISIS ON THE SOCIAL SPHERE IN AZERBAIJAN DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Sc. D., ass. prof. N.M. Kalantarli, I.T. Kerimli

Azerbaijan State Academy of Physical Education and Sport
Department of Sports management and communication
nailya.kalantarli@sport.edu.az, kerimilkin@gmail.com

Annotation: Among the post-Soviet countries, Azerbaijan has become the largest contributor to GDP to overcome the economic difficulties caused by COVID-19. Ensuring favorable economic conditions in the postpandemic period is as important as supporting the economy during the pandemic. Thus, it seems that all programs and activities, including large amounts of public funding, will maintain eco-

nomical balance and ensure long-term development. The article examines the impact of the financial crises of the COVID-19 pandemic on the social sphere in Azerbaijan and the measures taken to reduce these effects.

Key words: *Coronavirus, financial crisis, social sphere, GDP, national economy, economic balance*